

DJURENS VÄRLD

Svenska Djurskyddsföreningens medlemstidning | Nr 1 2025

**VETERINÄRER
TRÄNAR
I SIMULATORER**

– för säkrare operationer

**INSEKTSFODER
ALLT** – en fluga med
potential?
VANLIGARE

SDF 150 ÅR

Sveriges äldsta djurskyddsförening
– läs om hur allt startade

Den svenska vargen är klassad som starkt hotad enligt Artdatabankens Rödlista 2020. Detta för att populationen är liten. Samtidigt har EU öppnat upp för ökad vargjakt i och med att vargens skyddsstatus sänkts från "strikt skyddad" till "skyddad".

Text: Louise Cederlöf

Beslutet att nedgradera vargens skyddsstatus, som röstades igenom inom Bernkonventionen i slutet av 2024, stöttades och drevs på av den svenska regeringen.

Under 1800-talet fanns varg spridd över större delen av landet. Sedan tog en tid av intensiv jakt och förföljelse vid som gjorde att arten i princip utrotades i Sverige. Vargen fridlystes därför 1966. Att vargen är fredad innebär att den bara får jagas under kontrollerade former.

Idag finns cirka 375 vargar i Sverige enligt inventeringen från 2023/2024, vilket är en minskning från året innan med 75 individer. Ett av de största hoten mot vargstammens långsiktiga överlevnad är inavel eftersom vår population är liten och isolerad. För att motverka inavel behövs enligt forskning minst 300 vargar i Sverige samt att det regelbundet vandrar in vargar från

Finland och Ryssland som reproducerar sig med de skandinaviska individerna.

Ett annat stort hot är tjuvjakt. Enligt forskare på SLU dödas cirka 20 procent av vargstammen illegalt varje år, men mörkertalet anses vara stort. Andra faktorer som påverkar vargstammens utbredning är licensjakt, skyddsjakt, trafik och sjukdom.

Vargar lever i flock och familjen består av en tik, en hane och ungar. Föräldraparet håller ihop hela livet. Valparna lämnar flocken för att söka egna revir när de är mellan ett och två år. En varg kan bli 90 centimeter i mankhöjd vilket är nästan 30 centimeter högre än en schäferhund. Vargen är en skicklig jägare och förser även asätande arter med kadaver. ■

Fakta varg (*Canis lupus lupus*)

Ordning: Rovdjur

Familj: Hunddjur

Vikt: 30-50 kg

Föda: Älg, rådjur och annat vilt

Livslängd: Upp till 10 år i det vilda

Källor: Artdatabanken, WWF, Naturskyddsföreningen

Innehåll

- 04 Aktuellt på djurskyddsfronten
- 08 Reportage – Insekter i djurfoder
- 10 Reportage – Vet CAMST
- 12 Reportage – SDF 150 år
- 16 SDF tipsar – Måsfakta
- 17 Gåvotack
- 18 Barnens sida – Lykke & Oreo
- 19 Korsord
- 20 På spaning i naturen – I mårdsbogen

Bli medlem

Ett medlemskap i Svenska Djurskyddsföreningen innebär att du är en röst för djuren.

Medlemsavgift för 2025: 200 kronor.

Ungdom t.o.m. 18 år: 100 kronor.

Årsbetalande juridisk person: 1 500 kronor.

Stödjande medlem: 100 kronor.

**Betalning sker till plusgirokonto 55 99 85-7
märk betalningen med namn och adress.**

Djurens Värld nr 1 2025

Medlemstidning för Svenska Djurskyddsföreningen. Utkommer med fyra nummer per år.

Ansvarig utgivare

Lillemor Wodmar

Redaktör

Louise Cederlöf

Formgivning

Stjärntryck, Stockholm

E-post

djurensvarld@djurskydd.org

Kommunikationsstrategi

JCW Hållbar Kommunikation

Redaktionskommitté

Louise Cederlöf

Linda Devine

Niklas Lundberg

Lillemor Woodmar

Tryckeri

Stjärntryck, Stockholm

ISSN

0291-1545 (Print)

2004-9676 (Online)

Omslagsfoto

Mostphotos

Foto

Mostphotos om inget annat anges.

Djurens Värld trycks på miljövänligt papper.

Kontakta Svenska Djurskyddsföreningen

Besöksadress:

Sandsborgsvägen 55,

122 33 Enskede

Expeditionstid, måndag–torsdag: 09.00–15.00.

Lunchstängt: 11.30–12.30.

Expeditionstid, fredag: 09.00–13.00.

Telefon: 08-783 03 68

Hemsida: www.djurskydd.org

E-post: info@djurskydd.org

Nu är jubileumsåret här!

Bästa medlemmar,

Året då Svenska Djurskyddsföreningen firar 150 år är nu officiellt inlett. Vi startade firandet med att närvara på hundmässan MyDOG i Göteborg i början av januari och i februari var vi med på ridsportsmässan EuroHorse i samband med Gothenburg Horse Show. Att synas och finnas på plats med monter på olika mässor är ett bra sätt för oss att möta människor som har ett djurintresse. Det blir ofta många intressanta samtal där vi kan informera om föreningens arbete, vad vi gör för djuren och hur vi arbetar med olika frågor, liksom om djurskydd generellt.

I årets första nummer av Djurens Värld kan du läsa om SDFs historia, hur allt startade och vilka frågor föreningen drev de första 75 åren. Många av frågorna är sorgligt nog lika aktuella idag, även om många framsteg har gjorts, inte minst på lagstiftningsområdet. Åren 1875–1950 präglades förstås av att det rådde krig i världen vilket påverkade både synen på djur och hur man arbetade med djurskydd då.

Vi uppmärksammar också ett projekt som ska hjälpa veterinärer att slipa kirurgisk teknik, ett projekt som Stiftelsen Djursjukvård i Stor-Stockholm driver där veterinär Nina Kjellerstedt är projektledare. Att träna kirurgisk färdighet i avancerade simulatorer är något som alla vinner på då det ökar kirurgens säkerhet.

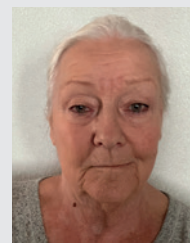
Snart är det också den tiden på året då kansliet kommer att få ta emot många samtal om djurungar i naturen. Ofta handlar samtalen om måsar, det kan vara ensamma måsungar som går omkring på gatorna eller beskyddande föräldrar som kan upplevas som aggressiva. Hur man bäst hanterar eventuella problem med måsar under försommaren kan du läsa om på sidan 16.

Under året kommer vi att fortsätta synas på både mässor och andra evenemang. Närmast är Seniordagen den 6 maj i Kungsträdgården i Stockholm då vi är på plats med monter och informationsmaterial. Den 15 maj är det dags för årsmöte och som vanligt håller vi till på restaurang Matborgen i Enskede. Inbjudan kommer att skickas ut till alla medlemmar i god tid innan.

Väl mött 2025. Vi ser fram emot många givande samtal med er alla. ■

Lillemor Wodmar

Ordförande SDF

Axfood rensar produkter från burhönsägg

Livsmedelsjätten Axfood med butiker som Willys, Hemköp och Snabbgross slutar nu med burhönsägg i sina egna produkter. Sedan tidigare säljs inga burhönsägg i nämnda butikskedjor men nu plockar man även bort det som ingrediens i de egna märkesvarorna.

– Att säkerställa att hundratals varor är fria från burhönsägg är komplicerat och har inneburit ett detektivarbete under flera år tillsammans med våra leverantörer, säger Susanna Wadegård, kvalitetschef på Dagab/Axfood.

Även tillsatser som enzymet lysozym, som används som konserveringsmedel i livsmedel, har enligt Axfood tagits bort. ■

Klart för avveckling av minkfarmer

Den svenska regeringen har tidigare avsatt 180 miljoner kronor i stöd till minkuppfödare som frivilligt lägger ner sin verksamhet. Stödet godkändes av EU-kommissionen i december 2024 och kort efter det beslutade regeringen om den förordning som reglerar avvecklingen. För att ta del av det ekonomiska stödet krävs att man har lagt ner sin verksamhet senast 30 juni 2025. Idag finns cirka tjugo svenska minkfarmer kvar och samtliga väntas anta erbjudandet. Beslutet innebär inte ett förbud mot minkuppfödning utan bygger på frivillig avveckling. ■

Europas största marina djurpark stängd

Marineland Antibes, Frankrikes och Europas största marina djurpark, stängde permanent den 5 januari 2025. Nedläggningen är en följd av ett beslut från 2021 som förbjuder användning av delfiner och valar för underhållning i Frankrike. Lagändringen träder i kraft 2026. Det är fortfarande oklart vad som kommer att hända med Marinelands djur, bland annat finns där två späckhuggare, tolv flasknosdelfiner och hundratals andra djur. ■

SDFs ordförande Lillemor Wodmar och sakkunniga Nina Kjellerstedt på MyDOG hundmessa i Göteborg. Montern var välbesökt och åtgången på godis, gosedjur och tandborstar stor.

SDF på MyDOG i Göteborg

Svenska Djurskyddsföreningen var på plats med en monter på hundmässan MyDOG i Göteborg 3-6 januari 2025. Många var intresserade av att höra om SDFs arbete med hundfrågor i samband med föreningens 150-årsjubileum.

MyDOG i Göteborg är Nordens största hundevenemang. Över 8 000 hundar och närmare 26 000 människor besökte Svenska Mässan i början av januari. Programmet för de fyra dagarna inkluderade bland annat hundutställningar, uppvisningar, hundaktiviteter och panelsamtal. Från SDF medverkade delar av styrelsen och anställda och det var fullt upp i montern samtliga dagar.

Stort fokus låg på att informera om fyrverkeriers skadeverkningar och att uppmana besökare att skriva under SDFs namninsamling som syftar till att förbjuda fyrverkerier för privatpersoner: 1515 nya underskrifter tillkom dessa dagar. Under mässan delades 600 gosedjur ut som tack för detta. Även 500 tandborstar delades ut som en påminnelse om att borsta hundens tänder.

– Det var stort tryck i vår monter de här dagarna, det gick åt 16,5 kg godis! Många ville prata om fyrverkerier och varför det inte är förbjudet i Sverige när det är det i flera andra länder. Man tycker att Sverige har halkat efter i den frågan, säger SDFs ordförande Lillemor Wodmar. ■

Försiktiga framsteg för djurskydd i EU

Djurskydd får en mer uttalad plats i EU genom tillsättningen av den första djurskyddskommissionären någonsin. Dessutom har kommissionen inrättat en särskild grupp för djurskydd: Animal Welfare Expert Group.

Animal Welfare Expert Group bildades 2024 och består av representanter från alla EUs medlemsländer och EEA/EFTA-länder (Island, Norge, Lichtenstein och Schweiz). Gruppen väntas bli en arena där medlemsländerna kan diskutera olika djurskyddsfrågor på ett mer informellt sätt. Till exempel dela med sig av det egna landets erfarenheter och ställa frågor om hur andra länder gör i specifika djurskyddsfrågor.

– Tanken är att denna mindre stelbenta miljö kan få medlemsländerna att närma sig varandra och komma överens i en snabbare takt än vad som nu sker genom de traditionella byråkratiska vägarna, säger Linda Devine, sakkunnig veterinär på SDF.

2024 kom också nyheten att ungraren Olivér Várhelyi utses till EUs första djurskyddskommissionär. Det är första gången en kommissionär har ordet ”animal welfare” i titeln. Efter utfrågningen i Europaparlamentet i november 2024, inför tillsättningen, fick Olivér Várhelyi dock kritik för att ha fokuserat för lite på djurskyddsfrågor och för mycket på hälsofrågor – ett område som också kommer att ligga på hans bord.

Den nya djurskyddskommissionären säger sig vilja modernisera djurskyddslagstiftningen men kritiseras för att EUs revidering av nuvarande lagstiftning drar ut på tiden. Det senaste budet är att de första förslagen till ny lagstiftning kommer att presenteras 2026.

– Vi välkomnar att EU har tagit steget att utnämna en egen djurskyddskommissionär. Nu behöver även förslagen om en förbättrad djurskyddslagstiftning för lantbruksdjur prioriteras. Det handlar om förslag som skulle förbättra situationen för miljontals lantbruksdjur i Europa som bland annat utsätts för fixering, rutinmässig stympning och slakt utan bedövning, säger Linda Devine. ■

**SVENSKA
DJURSKYDDSFÖRENINGEN**

Stöd Svenska Djurskyddsföreningens arbete för djuren.

Swisha en gåva till 1230 960708

Märk gärna gåvan med ditt namn.

Kritiserad vargjakt avslutad

2025 års licensjakt på varg resulterade i 25 skjutna individer. Detta trots att vargen är rödlistad och klassad som starkt hotad. Hård kritik har framförts av ett stort antal organisationer, däribland Svenska Djurskyddsföreningen.

Av de 30 vargar som fick skjutas under årets licensjakt på varg fälldes 25 innan jakten blåstes av. Vargjakten är hårt kritiserad både i Sverige och internationellt.

De svenska vargarna är fortfarande hotade och det finns för få individer för att upprätthålla en stabil population. Sverige har förbundit sig att följa EUs habitatdirektiv men bryter mot det genom licensjakten. Detta har lett till ett överträdelseärende mot Sverige.

– Det finns mycket vi kan göra för att minska konflikterna som kan uppstå mellan varg och människa. Vi skulle gärna se större ersättningar vid förlust av tamdjur och en större satsning på preventiva åtgärder såsom rovdjursavvisande stängsel, säger Linda Devine, sakkunnig SDF.

Jakten har också uppmärksammat internationellt, bland annat av den brittiska tidningen The Guardian. De skriver att ”Sverige har som mål att halvera populationen” och att vargjakten kan strida mot EUs lagar. ■

Djuren hårt drabbade av bränderna i Los Angeles

Med hundratusentals människor evakuerade och på flykt undan bränderna i och runt om Los Angeles har situationen för stadens sällskapsdjur blivit en mardröm. Los Angeles är den stad i USA där det finns flest hundar. Men även vilda djur har drabbats hårt när stora skogsareal brunnit upp.

Foto: Pasadena Humane

Brännskadad katt tas om hand på djurhemmet Pasadena Humane i Los Angeles i samband med den stora branden. Både tama och vilda djur drabbades hårt i det som beskrivs som en av de värsta bränderna någonsin i Kalifornien.

Bränderna som startade den 7 januari 2025 har inte bara drabbat människor utan också tusentals hundar, katter, hästar och andra sällskapsdjur. Både djurhem och veterinärmottagningar är fulla av alla sorters djur, även getter, sköldpaddor, grisar, ormar och papegojor.

Ett av djurhemmen, Pasadena Humane, ligger centralt i Los Angeles nära de brandhärjade områdena. De uppger att de i januari hade fem gånger så många djur som normalt. Hussar och mattar som tvingats tagit in på härbärge eller hotell kan tillfälligt placera sina husdjur där i väntan på att få återvända hem. Men djurhemmet har också tagit in djur som hittats lösgående i bränderna. Många av dem brännskadade med svedda tassar. De är också uttorkade och påverkade av att ha

inandats rök. Hundarna har reagerat med att sluta äta, berättar en anställd på Pasadena Humane.

Även för de vilda djuren är läget allvarligt. I Kalifornien finns en storslagen natur med ett rikt djurliv, däribland rovdjur.

– Kritiska kushabitat och bergshabitat i Kalifornien har bränts. Där finns utrotningshotade arter, inklusive kalifornienkondorer, bergslejon och svartbjörnar. Det finns många varelser nu som har fördrivits, om de inte har dött i bränderna, säger biologen Jeff Corwin till nyhetssajten TMZ.

Risken finns att dessa djur nu söker sig till bebodda områden och kan då utgöra en fara för människor. Jeff Corwin uppmanar allmänheten att inte gå nära utan i stället kontakta berörda myndigheter så att de kan hjälpa djuren. ■

Skolan måste lära ut respekt för djur

”Den som medvetet skadar djur som ung kommer med stor säkerhet sakna empati för människor som vuxen.” Det skriver biologen, viltrehabiliteraren och pensionerade läraren Jan-Åke Hillarp i en insändare till Djurens Värld.

Nu har det hänt igen! Den här gången på Munkhätteskolan. Nu var det inte fiskmåsungar utan en kaninhona, som blev ihjälslagen av eleverna på skolgården. De fem kaninungarna, bara några veckor gamla, sparkade man också omkring. Det regnade och ungarna lämnades sedan i hällregnet genomblöta. Ingen vuxen reagerade.

Det har blivit tämligen vanligt att fågelungar, harungar och måsungar misshandlas på skolgårdar i Malmö. Att plåga djur medvetet är en kriminell handling, likaså att döda djur på ett icke godkänt sätt. Orsaken till att bara den som har rätt kunskaper får avliva är just för att undvika att djuren plågas. För att få döda annat än redan skadade djur krävs jakträtt och statligt jaktkort utom i vissa undantagsfall, som vildkanin i egen trädgård. Dock får inte skjutvapen användas om trädgården ligger i tätortsbebyggelse. Nästan alla däggdjur och fåglar är dessutom fridlysta utanför jakttid. Det är många lagar man bryter mot.

Nu är det inte bara lagen som förbjuder att djur skadas och dödas i onödan utan även vår etiska kompass. Saknas denna eller inte inlärs vid tidig ålder är det svårt att få de djurplågande individerna att känna empati för den som lider eller se något värde i andras liv. Det är just den kompassen som dagens unga kriminella saknar och som leder till att glyttar skjuter motståndare i andra gäng eller skadar sina offer och filmar vad som händer för att sedan lägga ut det på något publikt medium. Man har heller inte lärt sig skilja på respekt och rädsla.

Skolan har här en mycket viktig uppgift att ge ungdomarna kompassen, när föräldrarna tydligen saknar den. Det är en svår men absolut nödvändig uppgift eftersom lärarna (vad jag har hört) står en bit därifrån och inte ingriper. De saknar då själva kompassen eller har förlorat elevernas respekt och är rädda för att ingripa. Men ingriper man så ger det respekt. Kan man sina saker ger det också respekt. Har man elevernas respekt då lyssnar de och vill vara likadana = kompassen skapas.

Jag har varit ungdomsledare i Svenska Kyrkan, ledare i Friluftsförbundet, plutonchef i armén och lärare i biologi i 38 år på realskolan, enhetsskolan, gymnasiet och grundskolan. I dag som åldring undervisar jag i viltrehabilitering och är sedan 45 år viltrehabiliterare inom Katastrofhjälp Fåglar och Vilt (KFV) – en helt

ideell verksamhet. Som rehabiliterare ser jag djur som medvetet skadats genom påkörning, påskjutning med luftvapen och pilbåge, skadade genom sparkar och slag.

Insändarskribenten efterlyser mer undervisning i skolan om hur man respekterar djur. Men även föräldrar har ett stort ansvar i att väcka empatin för djur hos sina barn.

Djur skadas av oss på många sätt men dessa sätt är medvetna. Jag tycker detta är djupt tragiskt för här börjar ofta kriminaliteten. Vems är felet? Jag hävdar bestämt att det är föräldrarnas och skolans. Vi som lärare ska fostra eleverna till demokratiska individer oberoende av vilket ämne vi undervisar i. Det betyder inte att flest bestämmer. Det innebär ett ansvarstagande för att samhället fungerar, att lagarna efterföljs och att man har respekt för kunskap och erfarenhet samt att man arbetar för att det politiska systemet ska fungera enligt demokratiska principer.

Den som inget reagerar på fel som begås är delaktig både i felet och att samhällsstrukturen bryts ner. Lärare har ett stort ansvar eftersom de har hand om framtiden. Se till att den blir ljus! Det blir den inte om inte eleverna får lära sig både etiskt och juridiskt hur man förhåller sig till vilda djur. ■

Jan-Åke Hillarp,
biolog och viltrehabiliterare KFV Skåne sydväst

På senare tid har insektsbaserat hund- och kattfoder blivit allt vanligare. De marknadsförs som ett hälsofrämjande och miljövänligt alternativ till vanligt foder med köttprotein. Enligt forskare på SLU kan det stämma men fortfarande saknas mycket forskning på området.

Insektsfoder – en fluga med potential

Insektsbaserad hund- och kattmat har marknadsförts intensivt i Sverige på senare tid. Det sägs kunna minska såväl allergier som mag- och tarmproblem hos hund och katt. Det lanseras också som ett mer klimatvänligt och antibiotikafritt alternativ till traditionellt djurfoder med animaliskt protein. Men är det så bra som tillverkarna säger? Djurens Värld har pratat med två SLU-forskare för att höra vad vetenskapen säger.

Text: Louise Cederlöf

Gott, muskelbyggande, näringsrikt, allergivänligt och mer hållbart än traditionellt kött. Dessutom ”magens bästa vän”. Så kan det låta när de olika företagen lanserar sina insektsbaserade produkter, allt från helfoder till olika sorters godis, för hundar och katter. Ett av företagen utlovar till exempel 88 procent godare mag- och tarmhälsa, 94 procent förbättrad päls och hud och 91 procent friskare öron – hos hundarna som äter deras foder.

– Det är att dra det väl långt, vi behöver mer forskning för att kunna dra några säkra slutsatser om vilken hälsomässig effekt det har på de här djuren. Framför allt när det gäller katt som är svårare att forska på, säger Johan Dicksved, professor i näringsfysiologi och metabolism hos enkelmagade djur vid Sveriges lantbruksuniversitet, SLU.

De insekter som oftast används i hund- och kattfoder är amerikansk vapenfluga, mjölmask och syrsa. I de forskningsstudier som ändå har gjorts har man tittat på hur väl insektsprotein kan omsättas och brytas ner, det vill säga vilken smältbarhet de har.

– Insektsprotein har bra smältbarhet, vilket är en fördel. Det har också ett högt innehåll av aminosyror och de har rätt sorts aminosyror. Sammantaget ökar det potentialen för att använda det som ett bra fodermedel, säger Johan Dicksved.

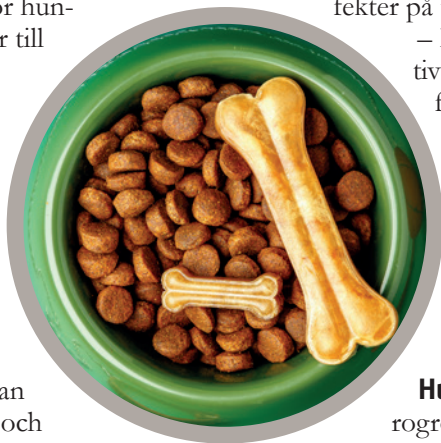
Studierna pekar på att insektsfoder – teoretiskt sett – skulle kunna vara bra för djur med olika typer av allergi men enligt Johan Dicksved behövs mer forskning på det. Risken finns också att allergifördelen försvinner i takt med att insekter blir en allt vanligare foderingrediens. Det kommer inte längre vara en hypoallergen proteinkälla (det vill säga ett nytt protein som immunsystemet inte känner igen och därför ger mindre risk för allergiska symtom).

– När det gäller mag- och tarmhälsa så verkar det åtminstone inte vara sämre än foder med köttprotein.

Men vi behöver veta mer hur det påverkar på lång sikt.

Insekternas hårda partier, som skal och skelett, heter kitin. Den delen är inte smältbar varför kroppen inte kan nyttja det särskilt bra. Däremot kan det ha vissa effekter på tarmfloran, berättar Johan Dicksved.

– Kitin kan ha både positiva och negativa effekter men det behöver det också forskas mer på. Det pågår mycket insektsforskning just nu så förhoppningsvis kommer vi få svar på många av frågorna framöver. Det finns som sagt bra potential i det här och jag tror att insekter är en foderingrediens som vi kommer att kunna använda framöver.

Hur hållbart är då insektsodling? Eurogroup for Animals, en paraplyorganisation för djurskydd i EU, har i en rapport pekat på en rad risker med det alltmer populära fenomenet. Bland annat handlar deras kritik om att insektsodling gynnar intensiv och storskalig uppfödning av lantbruksdjur och är dåligt för klimatet. Cecilia Lalander är docent i kretsloppsteknik vid SLU och forskar bland annat om insekters roll i foder för produktionsdjur. Hon delar inte farhågorna som målas upp av Eurogroup for Animals.

– Rapporten kritiserar insektsodling och framställer det som ett problem utan att lyfta fram de positiva möjligheterna. Man missar att insektsodling faktiskt kan minska miljöpåverkan och bidra till en mer cirkulär ekonomi.

Insektsodling kräver till exempel mindre landområden och vatten än många produktionsdjur. Foder för sällskapsdjur produceras dock till stor del av animaliska biprodukter (slakterirester) och det är mer resurseffektivt än att producera larver som sedan används i hund- och kattfoder, påpekar Cecilia Lalander.

– Men det är klart bättre att ha insekter i sällskapsdjursfoder än att ha kött och fisk som vi själva kan äta. Att odla insekter som djurfoder skulle på sikt kunna ersätta de proteinkällor som är dåliga för klimatet, vilket i slutändan minskar den totala resursbördan. ■

Träning i laparoskopisk bukkirurgi, så kallad titthålskirurgi. Med hjälp av glasögonen ser man tredimensionellt vilket stärker verklighetskänslan i den virtuella miljön.

Här vässas veterinärer med hjälp av virtuell kirurgi

Vet CAMST är ett projekt som startade 2023 av stiftelsen Djursjukvård i Stor-Stockholm där veterinärer kan träna i simulatormiljö på olika kirurgiska tekniker och moment. Det kommer att öka den kirurgiska färdigheten och patientsäkerheten, menar Nina Kjellerstedt, veterinär och projektledare för Vet CAMST.

Text: Louise Cederlöf

CAMST står för ”Centrum för avancerad medicinsk simulering och träning” och finns på Karolinska universitetssjukhuset i Huddinge. Centrumet invigdes 2002 och i över 20 år har studenter och sjukvårdspersonal inom humansjukvården kunnat träna kirurgiska färdigheter och teamträning i avancerade simulatorer innan de möter riktiga patienter.

2023 fick veterinär Nina Kjellerstedt, specialist i hundens och kattens sjukdomar i uppdrag av Stiftelsen Djursjukvård i Stor-Stockholm att starta ett liknande projekt för veterinärer. Projektet går sedan dess under namnet Vet CAMST. Nina Kjellerstedt är även sakkunnig på SDF sedan snart ett år.

Inledningsvis hölls ett antal pilotkurser och hösten

2024 startade de ”riktiga” kurserna i CAMST lokaler på Karolinska universitetssjukhuset Huddinge. Idag finns fyra olika kurser med olika inriktningar: baskirurgi, laparoskopi (titthål), CRM (Crew Resource Management = teamträning) och endoskopi (framför allt gastroskopi).

Specialiserade veterinärer med stor klinisk erfarenhet från djursjukhus och djurkliniker, tillsammans med instruktörer och föreläsare från CAMST, är med som instruktörer/föreläsare. Målet med Vet CAMST är att kursverksamhet ska bidra till ”ökad praktisk och kvalitativ träning i veterinärkirurgisk färdighet och samverkan för all djursjukvårdande personal i Storstockholm”.

– Kurserna erbjuder värdefull träning för personal inom djursjukvården innan de möter patienter. När säker-

heten hos veterinären ökar leder det till mindre komplikationer såväl under som efter operation. Samarbetsövningarna gör att man bättre utnyttjar teamens fulla potential, säger Nina Kjellerstedt.

Det har funnits ett behov bland veterinärer av att kunna få öva och träna kirurgi på samma sätt som läkare erbjuds att göra. Nina Kjellerstedt berättar att många av hennes yngre veterinärkollegor uppskattar träningen i simulatorer.

– Man vill ogärna operera ensam om det inte finns en erfaren kollega eller bakjour med. Genom att träna via simulatorer i 3D/VR, och på modeller och organ kommer de att känna sig säkrare. Efteråt genomgången kurs känner man sig tryggare med att operera på egen hand.

Övningarna kan handla om basala kirurgiska moment som att sy i olika typer av vävnader, till exempel i en tarm eller i huden. Eller att avlägsna främmande kropp från magsäcken, då används endoskopi i stället för öppen buk-kirurgi. På så sätt minskar man tiden som djuret behöver vara ineliggande på djursjukhus.

Veterinär Nina Kjellerstedt med övningshunden CC Jerry (Critical Care Jerry). Jerry är en hund där djursjukvårdande personal kan öva till exempel HLR; lägga katetrar, bandage och liknande i teamträningsövningarna.

– När det gäller laparoskopier, alltså titthålskirurgi, så kan det handla om biopsier av olika slag, till exempel på levern, ta bort äggstockar på tikar eller ingrepp på hanhundar där testiklar inte vandrat ner i pungsäcken. Poängen är att ju mer man tränar desto duktigare blir man vilket ökar patientsäkerheten och minskar risken för felbehandlingar, säger Nina Kjellerstedt.

En stor fördel med träning i simulatorer är att det går att få omedelbar feedback. Gör man fel är det bara att börja om. Eller som CAMST själva säger: ”Patienten har bara ett liv, simulatorer har många”.

– Kursdeltagarna har också möjlighet att komma tillbaka och träna på egen hand tills man känner sig säker.

Det klassiska talesättet in om sjukvården: See one, do one, teach one, får en liten annan innebörd nu när det går att träna i avancerade simulatorer. Ni gäller snarare: Se en och öva sedan i simulatormiljön tills du känner dig säker.

– Alla vinner på den här utvecklingen; veterinärerna, djuren och djurägarna, säger Nina Kjellerstedt. ■

Stiftelsen Djursjukhus i Stor-Stockholm bildades 1969 med syftet att driva djursjukhus med natt- och helgjour i Stor-Stockholm. Stiftarna var Svenska Blå Stjärnan, Svenska Djurskyddsföreningen, Svenska Kennelklubben och Stockholm stad. De tre förstnämnda utser fortfarande var sin styrelseledamot. Regiondjursjukhuset Bagarmossen öppnade 1973, Djursjukhuset Albano 1980 samt en mindre klinik på Gärdet 2007 och ägdes av Stiftelsen fram till 2018 då samtliga djursjukhus avyttrades. Idag heter man Stiftelsen Djursjukvård i Stor-Stockholm och är ett viktigt stöd till forskning, utbildning och kompetensutveckling av all djursjukvårdande personal i länet.

CAMST – centrum för avancerad medicinsk simulering och träning erbjuder kurser i både avancerad färdighetsträning och teamträning, CRM (Crew Resource Management), baskirurgi till avancerad interaktiv kirurgisk laparoskopisk träning i 3D, VR. Utvecklad för studenter och sjukvårdspersonal. Startade 2002 på Huddinge universitetssjukhus.

Vet-CAMST startade 2023 på initiativ av Stiftelsen Djursjukvård i Stor-Stockholm.

150 år i djurens tjänst

Svenska Djurskyddsföreningen är landets äldsta rikstäckande djurskyddsorganisation och firar i år 150 år. Men hur startade allt och varför? Vilka frågor har drivits och hur var den tidens syn på djurskydd? I en serie artiklar tecknar [Djurens Värld](#) Svenska Djurskyddsföreningens historia. Först ut: åren 1875 – 1950.

Hästspårvagn i Stockholm den 10 februari 1905. Bilden är tagen framför Kungsholms folkskola vid nuvarande Mariebergsgatan. Hästen till vänster heter Drott och den till höger Vivi. Ur minnesbok från Kungsholmens elementarskola för flickor, daterad 1934.

Text: Louise Cederlöf

”Svenska Allmänna Djurskyddsföreningen är ännu endast en späd planta, hvilken i rikt mått behöfver en varm och kärleksfull vård, om den skall kunna vidare utveckla sig och frambringa de gagnande frukter man af densamma har rätt att vänta...”

Med de poetiska orden inleds den allra första verksamhetsberättelsen, daterad 12 maj 1876. Året före, i maj 1875, hölls ett konstituerande möte i lilla Börssalen i Stockholm. Initiativtagare till mötet var rektor Per Adam Siljeström. 13 prominenta personer var inbjudna

att delta varav hälften var veterinärer.

Där och då bildades Svenska Allmänna Djurskyddsföreningen, SADF, den första djurskyddsföreningen som kom att omfatta hela landet. Några år tidigare hade lokala djurskyddsföreningar bildats: Sällskapet Småfoglarnes vänner 1869 – idag Göteborgs Djurskyddsförening och Strängnäs Djurskyddsförening 1870 – idag Djurskyddet Strängnäs.

Varför en djurskyddsförening? Initiativet till den

moderna djurskydds rörelsen kom från England i början av 1820-talet. Detta spred sig så småningom till Norge, Danmark och något senare till Sverige där Fredrika Bremer redan 1837 i boken "Grannarna" framförde idén att bilda en djurskyddsförening.

För att förstå vilken progressiv handling det var att starta en förening till förmån för djurens beskydd under den här tiden behöver man förstå den tidens anda. Att vara djurvän under 1800-talet ansågs närmast löjväck-

ande, eller som det står i återblicken av föreningens första 75 år: "Det fordrades en portion moraliskt mod för att avslöja sig som aktiv djurskyddsvän."

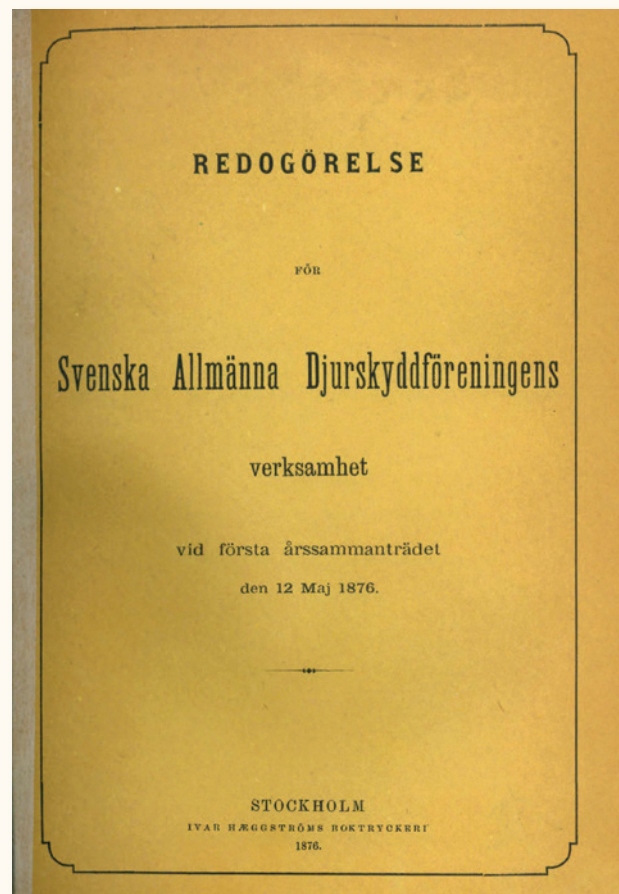
Men den framväxande acceptansen för djurskyddet som idé kom inte av sig självt. Ur samma återblick: "Denna mentalitet har dock inte vuxit fram automatiskt. Den är till väsentlig del frukten av seg och energiska, målmedveten propaganda och ett oförtrutet uppfostringsarbete. Bakom detta står som påskjutande krafter ett antal varmhjärtade, för den goda

Det första numret av SADF:s tidning "Djurvännen" utkom 1878. Den efterföljdes 1890 av "Djurvännernas tidning".

saken entusiastmerade personer och de sammanslutningar som de etablerat; bland dessa framträder såsom en av de allra äldsta och ledande Svenska Allmänna Djurskyddsföreningen, bildad den 30 november 1875 som den första, hela landet omfattande djurskyddsorganisation."

Tanken att allmänheten behöver uppfostras till att värna och skydda djuren präglar föreningen de första decennierna. Man skriver till exempel att "trekvarstseksjubileet är endast en milstolpe, inte en målflagga" och att målet är "att få svenska folket fostrat till djurskydd!".

Svenska Allmänna Djurskyddsföreningens första verksamhetsberättelse daterad 12 maj 1876. Föreningen bildades året före, 1875, på initiativ av Per Adam Siljeström.

En betydande fråga vid föreningens bildande 1875 var att förbättra livsvillkoren för arbetshästar. Det var tungt för hästarna att dra spåravnarna och djurvänliga kuskar var svåra att finna. 1904 upprättades föreningens första "byrå" (motsvarande dagens kansli) på Mäster Samuelsgatan i Stockholm där bland annat bibliotek, bokförlag och arkiv fanns liksom en sekreterare med daglig tjänstgöring.

Andra viktiga frågor var småfåglar. Redan första verksamhetsåret gick föreningen "till kungs" med en

» hemställan om lagligt skydd för småfåglar som på den tiden fångades med snaror, nät, limspön och andra galler. Djurplågeri och slaktmetoder var också viktiga frågor liksom politisk påverkan för att få till bättre lagstiftning. Under dessa första 75 år stiftades i Sverige tre avgörande lagar gällande djur. SADF var engagerad och pådrivande i samtliga: djurplågerilagen 1857, slaktlagen 1937 och den första djurskyddslagen som kom 1944.

– Många av frågorna som var aktuella vid föreningens bildande är tyvärr lika aktuella idag, även om problemställningarna inom de gamla verksamhetsområdena har förändrats i takt med samhällets utveckling. Långa djurtransporter,

slaktmetoder och sundare hundavel är några exempel på frågor som vi fortfarande driver, säger SADF:s ordförande Lillemor Wodmar.

I summeringen av de första 75 åren konstateras att föreningen lyckats driva igenom en serie djurskyddsvänliga reformer och att det vuxit fram förståelse för djurens rätt till hänsynsfull behandling. Men – man beklagar också att vissa företeelser gått i motsatt riktning, ett slags ”sinnenas förhårdning” till följd av de båda världskrigen:

”När oinskränkt brutalitet tolereras då det gäller medmänniskor – konstnärliga, kulturella, estetiska och ekonomiska värden – går det av bara farten att hänsynen antrubbas för djurens lidanden, även om man omfattar djurvänlighet i princip”. ■

”
**Det fordrades moraliskt
mod att avslöja sig som
aktiv djurskyddsvän på
1800-talet.**

Foto: IBL

Författaren och djurvännan Selma Lagerlöf med hund på sin gård Mårbacka. Hon utsågs till hedersledamot i SADF på sin 80-årsdag 1939.

Tidskrift/tidning:

1878 utkom det första numret av föreningens tidning vid namn ”Djurvännen”. 1890 ändrades namnet till ”Djurvännernas tidning” och gavs ut fram till 1925. Därefter fick SADF:s medlemmar de svenska djurskyddsföreningarnas centralförbunds tidning, ”Djurens Värn”.

SADF:s beskyddare och hedersledamöter 1875–1950, i urval:

1875 blev kronprins Gustaf ständigt medlem. Kung Gustaf V blev sedan föreningens beskyddare från det att han tillträdde tronen 1907. Före honom hade drottningarna Sofia och Victoria haft samma titel. Prinsessan Eugenia utsågs som hedersledamot 1881, prins Carl och prinsessan Ingeborg detsamma 1902.

Flera för frågan betydande personer tilldelades titeln hedersledamot under den här tiden, bland andra: Lizzy Lind af Hageby, Leisa Schartau och Selma Lagerlöf. Den senare utsågs på sin 80-årsdag den 20 november 1939 då hon uppvaktades personligen på Mårbacka av SADF:s dåvarande ordförande Nauckhoff.

I den första verksamhetsberättelsen från årsmötet 1976 listas 23 punkter som än idag är normgivande för föreningens arbete:

Svenska Allmänna Djurskyddsföreningens ändamål

Föreningen arbetar för att hindra:

1. Det grymma och gagnlösa piskandet av djuren.
2. Påläggandet av för tunga och illa fördelade lass efter dragdjur, ävensom varje slags plågsam överansträngning.
3. Användandet av sjukliga, skadade och svaga djur till arbete.
4. Svältfödandet av djur.
5. Grym behandling av djur under transport på järnvägar, ångbåtar, landsvägar och stadsgator.
6. Utsättandet av klippta djur av alla slag för svårt väder under den tid hårväxten ännu icke börjat täcka huden.
7. Varje slags dålig behandling och plågande av djur.

Föreningen strävar efter att införa:

8. Bättre slaktmetoder.
9. Bättre hovbeslag än det dåliga och vårdslösa, som allmänt används.
10. Tillgång till friskt vatten och dryckeshoar för djur vid alla sådana ställen där djur ofta passerar eller samlas.
11. Bättre lagar mot djurens misshandling.

Föreningen önskar också att förmå:

12. Barn att vara ömma och mänskliga mot alla slags djur.
13. Lärare att inskräpa hos alla sina lärjungar plikten av att behandla djuren väl.
14. Talare, författare och förläggare att framhålla denna plikt för allmänheten.
15. Kuskar och beridare att iakttaga välvillighet och godhet i stället för hårdhet och våldsamhet.
16. Hästägare att hindra att deras gamla trotjänare, sedan de tjänat ut, falla i dåliga händer.
17. Djurägare i allmänhet att noga övervaka att deras djur erhålla sitt foder på bestämda tider och tillräcklig mängd.
18. Folket i allmänhet att skydda fåglar och deras nästen.
19. Barn och fullvuxna att inhämta kunskap om djurens byggnad, vanor, förstånd, egenskaper och dygder.
20. Fruntimmer att vid uppfostran gynna utvecklingen av välvilja mot djuren hos alla klasser av befolkningen.
21. Var och en att till polismyndighet eller föreningen anmäla alla de misshandlingar av djur som de bevittna.
22. Var och en att inträda i föreningar mot djurplågeri samt att befordra sin egen moraliska överlägsenhet genom ett mera välvilligt och rättvist behandlande av djuren än som hittills i allmänhet utövats.
23. Välsinnade personer att med råd och dåd understödja föreningens strävanden.

Sant och falskt om måsar

Svenska Djurskyddsföreningens kansli får många frågor om olika sorters djur. Flest samtal handlar om måsar, särskilt kommande årstid. Det kan röra sig om ensamma ungar, arga måsföräldrar eller fågelbon på olämpliga platser. Tydligt är att det finns en hel del myter och missförstånd kring måsar. Vad kan, får och bör man göra för att hjälpa fåglarna?

Text: Louise Cederlöf

Får man flytta ett måsbo?

Det korta svaret är nej. Flyttas boet överges ungarna. Lagen säger att man inte får störa måsfåglar under häckningsperioden som varar mellan 1 april och 31 juli. När ungarna väl lämnat boet går det däremot bra att ta bort det.

Men om boet sitter olämpligt och orsakar skada?

Om det finns risk för skada på egendom eller annan olägenhet kan fastighetsägare ha rätt att flytta boet. Man ska dock vara medveten om att det innebär en dödsdom för måsungarna. Går det att hitta en lösning under den korta tid som fåglarna nyttjar boet?

Det går en ensam måsunge på gatan, är den övergiven?

I regel, nej. Fågelungar som ännu inte har lärt sig att flyga hamnar på marken, vägar, trottoarer och torg. Det är helt normalt och de kan tillbringa veckor på marken innan de bemästrar flygkonsten. Föräldrarna finns i närheten!

Flest inkomna samtal till SDFs kansli handlar om måsar. Många undrar över ensamma ungar, arga måsföräldrar och bon som sitter olämpligt till.

Men den kommer att bli påkörd!

Om fågelungen befinner sig på en skolgård eller mitt i en gata där den riskerar att förolyckas, bör du flytta den till en lämpligare plats. Se upp för beskyddande föräldrar, ett paraply ovanför huvudet är ett tips. Stockholms Vildfågel Rehab avråder dock privatpersoner att flytta på trutar (en större måsfågel med röd prick på näbben) eftersom de kan skada dig. Fisk- eller skrattmåsar går däremot att flytta själv. Om man inte kan flytta fågeln – kontakta företag som gör detta, till exempel Fågel-skyddsgruppen. Däremot bör man undvika skadedjurs-bekämpande företag då de avlivar fåglarna.

Jag har hittat en skadad mås, vad gör jag?

Kontakta viltrehabiliterare och följ instruktionerna de ger dig. Stockholms Vildfågel Rehab och Katastrofhjälp Fåglar och Vilt är två exempel.

Att förflytta måsungar (ej trutungar)

Ta med:

- En låda eller kartong som är öppen/utan lock.
- Ett paraply för att skydda dig mot eventuella flyg- och avföringsattacker från måsföräldrarna.

Gör så här:

1. Bedöm om det verkligen är nödvändigt att förflytta ungarna. Måsföräldrarna har trots allt bedömt att platsen var lämplig. Om det finns måsungar på en skolgård, kan ni hålla er ifrån fåglarna ett par dagar tills det är skolavslutning?
2. Leta fram en bra plats att flytta ungarna till, en park eller liknande. Ta hjälp av Google maps om du inte kan området.
3. Fånga ungarna och lägg dem i den öppna lådan.
4. Kontrollera att måsföräldrarna hänger med.
5. Gå till den avsedda platsen och håll ut ungarna, kontrollera att föräldrarna hänger med.

Kom ihåg! Ungarna klarar sig inte utan sina föräldrar. ■

Källa: Stockholms Vildfågel Rehab

Gåvo-
givare

Varmt tack! alla gåvogivare

TILL MINNE AV

Birgitthe Hötzelt

Gunilla Bergstrand,
Marie Wejrums,
Anne Bergstrand,
Peter Bergstrand

Karlstad

David Brohall

Ernst & Young AB

Göteborg

Paul Gerstel

Pennybridge

Örebro

Pirjo Saloniemi

Anne Mattila-Borg och Peter Helsingfors

GÅVOR

Lennart Andersson "Ukraina"

Kurt Mannberg

Tavelsjö

Igelkottar

Maija-Leena Eloranta

Vänge

Julgåva

Birgitta Jansson

Södertälje

Till djuren

Inga Ullström

Rockneby

För djuren i Ukraina

Anna Fischer Thorsen

Onsala

Annelie Johansson

Staffanstorps

Annie Berggren

Birgit Karlsson

Desiree Hartman Bergqvist

Stigtomta

Erik Fries Uppsala

Eva Jeppsson

Eva Lundbäck

Visby

Eva Månsson Sjöholm

Ljung

Jan Sjöholm

Kungsängen

Kerstin Karnstig

Göteborg

Maija-Leena Eloranta

Vänge

Maria Tillfors

Göteborg

Skyddad

Stig Grasser

Göteborg

Tina Thornberg

Simrishamn

Wilhelm Tham

Grythyttan

Yvonne Pel

Fjärdhundra

Oreo fick ett hem hos Lykke

Oreo är Lykke Saxholms fjärde dvärghamster. Ett perfekt litet husdjur när det av olika anledningar inte går att ha hund eller katt, tycker hon. Enda nackdelen är att Oreo är vaken och för ljud på nätterna – därför får buren stå i ett annat rum när Lykke ska sova.

Text & foto: Louise Cederlöf

När lillebror William fick ökenrättor i födelsedagspresent och storebror Arvid köpte akvariefiskar bestämde sig Lykke; hon tänkte inte vara den enda utan sällskapsdjur.

– Så jag köpte honom för mina egna pengar, säger hon medan Oreo springer mellan hennes händer hemma i lägenheten på Kungsholmen.

Men Lykke är inte ny som hamsterägare. När familjen under några år bodde i London hade hon tre dvärghamster: först fanns Rosie, sedan Elle och Lucy. Den sistnämnda rymde sorgligt nog genom staketet när hamstervakten släppte ut dem i trädgården.

– Det var inte kul, vi var bortresta då och kunde inte göra något. Rosie låg död i buren en dag och Elle fick cancer. Man blir väldigt ledsen när ens djur dör.

Att det blev just hamster och inte hund eller katt som Lykke helst hade velat ha, beror på allergier i familjen. Hon verkar dock inte särskilt missnöjd.

– Det här är bra, jag får ändå ha ett husdjur. Hamstrar är mindre men de är fortfarande gosiga. Om jag känner mig ensam tar jag upp honom. Det är bra att ha någon att prata och vara med.

Oreo, som fått namnet efter den svartvita kakan, är av sorten rysk vintervit dvärghamster, berättar Lykke. Favoritgodiset är pumpafrön. Nu är han cirka två månader gammal och när de först tog hem honom sprang

han direkt ut ur transportburen utan att tveka.

– Han gick bara ut och började utforska. Mina andra hamstrar var i transportburen jättelänge i början. Oreo är cool till sättet, nyfiken. Han gillar att klättra högt och är väldigt bra på det.

I Lykkes rum finns mängder med hamstersaker som inte får plats i den vanliga buren. Extrahjul, hyllplan, hus, mat och strö. En hopfällbar lekhage löser platsproblemet och ger Oreo tillfälle att få komma ut och aktiveras utanför hemmaburen.

Är det mycket att jobb med att ha hamster?

– Man måste städa regelbundet annars blir klimatet dåligt i buren, men man ska inte ta bort allt strö.

Jag städar varje söndag. Men det är bra, då har jag något annat att göra än att kolla på mobilen. Det tycker mina föräldrar är bra också, säger Lykke och skrattar. ■

Lykke och lilla Oreo hemma i lägenheten i stan. Hon tar ut honom ur buren varje dag för att gosa men också för att Oreo ska få leka och göra annat än att bara vara i buren.

Namn: Lykke Saxholm
Ålder: 13 år
Bor: Kungsholmen, Stockholm
Familj: Mamma, pappa, storasyster och lillebror
Djur: Dvärghamster Oreo, två månader

Vill du, som är högst 18 år, berätta om ditt husdjur i tidningen? Maila ett högupplöst foto på dig och ditt husdjur samt ditt telefonnummer till redaktionen för Djurens Värld: djurensvarld@djurskydd.org

				GÖRS DET PÅ GRISFEST SOM SPÅRAT UT		PÅ SÅN VÄNDS DET FÖR FARLIGARE LEK		HÖRS MED FASA	ÄR ALLT TILL-LÅTET?	SKER AV STOCK	↘	DJUR MED KLÖVER I MAGEN	
				I SÅN KAN PÅSE ELLER KULA LIGGA OCH DRA SIG									
				SÅN KAN BLI 2 METER LÅNG OM DEN FÅR UTVECKLAS FRITT					↘				
				SKÄNKA	↘		TILLDELA						
				NJUTER PÅ SPIKMATTA			EXTREMT SVAL						
↙										IRIDIUM			
										TÄCK-NAMN			
↙	HETER GRISEN PEPPA PÅ SVENSKA	KÄRLEKS-KÄNSLOR PÅ HOTELL	↘	SÅGEN	INTE MY-SIGT PÅ EN FREDAG	MED FE, CLAUD & CRUZ	STÅD-KAMMARE I KNOPP?		SNACKER ÖRMÄR I OSLO?				
			YTTER-LIGARE					SCEN					
↙	SVÄNGER RUNT SIN AXEL							GREKISK SPRIT				FRYSTA VATTEN	↘
								SKÄMTET				TUPPIGT NÖJDA	
↙				SAME-SYSSLA						SÄNKT A-TON			
				PERSISKA						KNALL-VÄDRET			
↙	BÖR FÖR-SENAD LÄGGA PÅ						FÄNGSLADE						
							GÅR SOM PÅ ETT SNÖRE						
↙	FUMLIG LEK			TÄTT ÅT-SITTANDE					BADHÅL-SOINRÄTT-NING		KVALSTER		
				HÖGT KORT							FRÖ I BALJA		
↙	KAN VI UGGLO I MOSSEN	SMÄRT-STILLE-PILLER				MATLUKT			ORSAK				TAR HEN PÅ GYM-MET
						DRAG-DJUR			STÅR FÖR SÄNKT				
↙	RÖSTAR KATTÄLS-KARE & USLA MEN GLADA SKYTAR PÅ?												
		SNUBBE I PAKISTAN				SAMS SOM DE INTE ÄR I "SNABBA CASH"							LEMUR-KRYSS 2025

Konstruktör: lena-holmlund.com

Rätt lösning till korsordet i nummer 4-2024:

DE FÄRGADE RUTORNA BILDAR ETT ORD = LÖSENORD

Skicka lösenordet till Svenska Djurskyddsföreningen,
Sandsborgsvägen 55, 122 33 Enskede,
eller maila till redaktionen:

info@djurskydd.org

**TÄVLA
MED
OSS**

Senast **2 maj 2025** vill vi ha ditt svar. Glöm inte att ange din postadress. Bland de rätta lösningarna dras en vinnare som får tre trisslotter hemskickade.

				SÅNA BYGGER DESA HANAR OCH HONOR TILLSAMMANS		EN OCH ANNAN I POMPEJI	V	SMIDIG	FYSKT STRÄNG- INSTRUMENT	STRAND- IDE PÅ ARARAT			
				↓				LÅNG ÖVERLÄPP	SYRE				
				BEGINNA VÄR HAGE			R	I	S	B	O	N	
				U			S	U	G	N	A	O	
				SOM EJ GÄR ATT KOMMA AT			U	T	I	N	A	L	
							O	N	Å	B	A	R	
							R	H	E	L	O	R	
							K	A	L	L	A	F	Ö
				RYMD- FARKÖST YURMAT			S	P	U	T	N	I	K
				GJORDE POLARE I POOL			P	L	A	S	K	A	D
				SOM SNABBA ÖPPNING PÅ NÄTET			R	A	L	O	I	R	I
				EN SJUK- DOMS FOK HISTORIA			A	N	A	M	N	E	S
				LYSER GULT PÅ FÄLTEN			KAN VI TJUR VI HORN	O	T	A	L	O	K
								LÄGGA BÖRDA PÅ T.E.X. ÖKE					
				REGION MED PRISA & SIENA			O	S	C	A	N	A	

Konstruktör: lena-holmlund.com

Grattis Johanna Krebs Johansson i Huskvarna som blev förra numrets korsordsvinnare.

Avsändare: Svenska Djurskyddsföreningen, Sandsborgsvägen 55, 122 33 Enskede

PÅ SPANING I NATUREN

I mårdskogen

Då skymningen faller blir det ofta mer verksamhet bland skogens vilda djur. De flesta fåglar söker visserligen upp sin nattkvist men hos däggdjuren är det annorlunda. Särskilt skogsmården ser man inte så ofta under dagen. Skogens doldis, har den träffande kallats på grund av sin skygga tillvaro. Men vad utmärker mer detta spännande djur som man så sällan ser?

Text & foto: Göran Ekström

Den perfekta skogstypen där mården trivs är en miljö där det är lätt att gömma sig för fiender samtidigt som det finns gott om födoinslag. Smågnagare, ekorre, bär, fåglar eller deras ägg utgör ett viktigt inslag. Året runt väljer den gärna olika hållrum i träd eller stensamlingar att krypa in i under dagtid, eller använda som matförråd.

En dag på eftervintern följde jag en spårlopa i snön efter en mård som av olika tecken att döma ofta besökte en håligheter i ett gammalt omkullblåst träd. Här var det tydligt att det rörde sig om en sovplats eller liknande. Just detta med att följa ett fårskt mårdspår i perfekt spårnö för att se vad som varit under den gångna natten är verkligen intressant och lärorikt. I det aktuella hålet i trädstammen placerade jag lite godsaker som borde fresta en mård och sedan höll jag det hela under daglig uppsikt. Efter en tid visade olika tecken på att mården varit framme och flyttat bort godbitarna som jag placerat ut. Tydligt blev det en positiv reaktion utan rädsla för den mänskliga lukten jag säkert lämnat ifrån mig tidigare. Inte så att mården åt upp allt som fanns att hämta

utan nu blev det till ett tillfälligt skafferi som det hämtades godbitar från till andra gömställen i omgivningen inför eventuella sämre tider med mindre tillgång på mat.

Efter en tid föll jag för frestelsen att försöka ta reda på vart min matgäst drog iväg med överskottet av sitt numera ständigt välfyllda matförråd. En liten spårsändare, typ för katter, placerades inne i en köttbit i hålutrymmet och förväntades snart vara bortforslad. En kort tid senare var jag tillbaka med min lilla mottagare till spårsändaren och kunde direkt konstatera att matbiten med sändaren inte fanns kvar. Efter en spännande stund senare, vägled av min mottagare, stod jag utanför ett litet stenskravel där mårdspåren slutade. Här var det enkelt att se var ingången till det nya gömstället var att finna. Dessutom låg den lilla spårsändaren avlägsnad från köttbiten alldeles intill. Kanske det rentav var just här som den hemliga boplatsen skulle bli under den kommande försommaren? Det skulle i så fall bli intressant med ett försiktigt återbesök för att studera de små ungarna som kanske då skulle leka utanför ingången som jag nu precis hittat. ■